

جنگ و «دفتر تحکیم وحدت»

علی نجان

یکی از جالب‌ترین و پراهمیت‌ترین مباحث جنگ‌شناسی انقلاب اسلامی، مواضع و عملکرد گروه‌ها، جریانات و نهادهای داخلی کشور در قبال جنگ است. جنگ به‌عنوان اصلی‌ترین مسأله و به‌قول حضرت امام «در راس امور» کشور، محک خوبی برای شناخت اصالت و پایمردی نیروهای داخل کشور بود. واقعا هر گروه یا جریانی را می‌توان از طریق سهمی که در دفاع مقدس داشتند و نیز با توجه به و عملکرد عینی آنها در این خصوص، طبقه‌بندی کرد. بعضی جریانات تنها در عرصه بیاتیه و ارشادیه فعالیت خود را محدود کردند و برخی در کوران جنگ وارد شده و در خطوط مقدم جبهه حضور یافتند؛ برخی صرفا تا مرحله‌ای با رزمندگان همراهی کردند و بعضی تا آخر باقی ماندند. دفتر تحکیم وحدت که اولین تشکیلات مهم و گسترده دانشجویان برای مداخله منسجم و سازمانی در مسائل جنگ و انقلاب بود، توسط چند تن از دانشجویان پیرو انقلاب و امام پی‌ریزی شد و به تدریج تحولات کیفی و کمی زیادی پیدا کرد. اما همواره به‌عنوان یک عنصر مهم اجتماعی مورد توجه بوده و در شکل‌گیری و سمت‌دهی حرکت‌های دانشجویی و دانشگاهی نقش فعالی ایفا نموده است. در این مقاله مواضع و عملکرد این تشکل دانشجویی در مورد دفاع مقدس و مسائل حاشیه‌ای آن و چگونگی پایان جنگ مورد بحث و پژوهش قرار گرفته است.

دفتر تحکیم وحدت (اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان دانشگاه‌های سراسر کشور) به‌عنوان محور و مرکز هماهنگ‌کننده فعالیت‌های انجمن‌های اسلامی دانشجویی دانشگاه‌های سراسر کشور در شهریور ۱۳۵۸ بنیان گذاشته شد.^۱ در سی‌ام شهریور ۱۳۵۸ اعضای انجمن‌های اسلامی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی سراسر کشور، با امام خمینی (ره) دیدار نمودند و تشکیل یک اتحادیه به منظور تنظیم

فعالیت‌های انجمن‌های دانشجویی را پیشنهاد کردند. رهبر انقلاب با استقبال از این پیشنهاد، خطاب به دانشجویان اظهار داشت: بروید تحکیم وحدت کنید! و به دنبال آن، در پیامی در آستانه بازگشایی دانشگاه‌ها و مدارس کشور در سی‌ام شهریور ۱۳۵۸، «اتحاد گروه‌های دانشجویی و تشکیل یک گروه اسلامی-ملی» را خواستار شد. این، سرآغاز تشکیل اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان دانشگاه‌های سراسر کشور با نام اختصاری دفتر تحکیم وحدت بود. برخی از منابع، بنیانگذاران این دفتر را دانشجویان شهید: سیدعباس ورامینی، حسین علم‌الهدی، احمد رحیمی، صادق ترکشوند، مهدی مقدس و... ذکر کرده‌اند.^۲ دانشجویان در جلسه مزبور، فهرستی را برای تعیین نمایندگان امام در اتحادیه تقدیم کردند. اما رهبر انقلاب هرگز نماینده‌ای در دفتر تحکیم منصوب نکرد.^۳

مرامنامه

مرامنامه دفتر تحکیم وحدت پس از یک سال بحث و بررسی در کمیسیون‌های هماهنگی و در جلسات انجمن‌های اسلامی دانشجویی در سال ۱۳۵۹ تهیه شد و پس از تایید آیت‌الله خامنه‌ای، آیت‌الله جوادی‌آملی و آیت‌الله یوسف صانعی، توسط نمایندگان انجمن‌های اسلامی دانشجویان به تصویب رسید. در این مرامنامه هفت اصل زیر به‌عنوان زیربنای تمامی انقلاب‌ها، اصول کلی اعتقادی دفتر تحکیم وحدت ذکر شده بود: ۱- اعتقاد به مکتب اسلام به‌عنوان تنها مکتب الهی کامل و جامع ۲- اعتقاد به اصول پنجگانه اسلام ۳- اعتقاد به اسلام فقهتی به‌عنوان اسلام راستین ۴- اعتقاد به ولایت فقیه ۵- اعتقاد به حقانیت انقلاب اسلامی ۶- اعتقاد به قانون اساسی و ۷- اعتقاد به انقلاب فرهنگی.^۴ دفتر تحکیم وحدت از ابتدای تاسیس در هیات یک جریان چپ مذهبی و پیش‌تاز (آوانگارد) «مبارزه با لیبرالیسم سازش‌کار، جریانات استبدادی، گرایش‌های چپ ضد خلقی و سازمان‌های مردم‌فریب دارای دیدگاه التقاطی»

را در صدر اهداف خود قرار داد. همچنین «اسلام‌گرایی، لیبرالیسم‌ستیزی، ضدیت با سرمایه‌داری، پرهیز از سازش‌کاری، اطاعت بی‌چون و چرا از ولایت فقیه، مبارزه با ایندال فرهنگی و مفاسد اجتماعی، حمایت از هسته‌های مقاومت حزب‌الله در سراسر جهان، پشتیبانی و حمایت از ارکان و نهادهای انقلاب و کفرستیزی و مقابله همه‌جانبه با امریکا و غرب» از شعارها و اهداف محوری دفتر تحکیم به‌شمار می‌آمدند. این دفتر، جهت تحقق این شعارها، اشغال سفارت امریکا در تهران را - که بعدها لانه جاسوسی نام گرفت - در سیزدهم آبان ۱۳۵۸ طراحی، سازماندهی و اجرا کرد. پس از آن با طرح «ضرورت ایجاد انقلاب فرهنگی در دانشگاه‌ها» در تاریخ اول اردیبهشت ۱۳۵۹ پیش‌تازی این جریان را به دست گرفت.^۵ از دیگر اقدامات دفتر تحکیم، برگزاری دو دوره گردهمایی جنبش‌های آزادی‌بخش جهان در تهران در سال‌های ۱۳۶۰ و ۱۳۶۲ بود که با استقبال گسترده‌ای مواجه شد.^۶ دفتر تحکیم، ماهنامه وحدت را به‌عنوان نشریه دفتر تحکیم وحدت انجمن‌های اسلامی و سازمان‌های دانشجویان مسلمان دانشگاه‌ها در سال ۱۳۶۰ منتشر کرد.^۷

با آغاز جنگ ایران و عراق در سی‌ویکم شهریور ۱۳۵۹، واحد بسیج دفتر تحکیم وحدت نیز با انتشار بیانیه‌ای در دوازدهم مهر ۱۳۵۹ ضمن تأکید بر تداوم جنگ تا آخر با سرمداران کفر از کلیه اعضا و هواداران انجمن‌های اسلامی و سازمان‌های دانشجویان مسلمان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی خواست علیه «شیطان بزرگ و مزدور فاسدش صدام» بسیج شوند.^۸ به دنبال آن، بسیاری از اعضا دفتر در ایام تعطیلی دانشگاه‌ها و انقلاب فرهنگی عازم جبهه‌های جنگ شدند. دفتر تحکیم در پشتیبانی همه‌جانبه از دفاع مقدس یکی از شروط نامزدی در شورای مرکزی را داشتن سابقه جبهه برای دانشجویان متقاضی تعیین کرد.

در سال ۱۳۶۱، به دنبال شهادت نوزده تن از دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در عملیات

فتح المبین. دفتر تحکیم وحدت با انتشار بیانیه‌ای، این شهدا را «پیشگامان حرکت عظیم و پیامبرگونه انقلاب فرهنگی» معرفی کرد که «آخرین گام خود را در این راه برداشتند و نشان دادند که انقلاب فرهنگی چیست.» با گشایش دریچه‌های در روابط ایران و اروپا و آغاز مذاکراتی میان جمهوری اسلامی ایران، فرانسه، انگلیس و آلمان، دفتر تحکیم با انتشار بیانیه‌ای در نهم آبان ۱۳۶۵ این مذاکرات سیاسی را توطئه‌آمیز دانسته و به مخالفت با آن برخاست دفتر تحکیم، کشورهای مزبور را حامیان عراق در جنگ خواند و خواستار قطع هرگونه مذاکره با هیاتهای فرانسوی، انگلیسی و آلمانی شد. این دفتر با تاکید بر ادامه جنگ با عراق و قطع رابطه با غرب توصیه کرد روابط ایران با کشورهای سرمایه‌داری، هرچه بیشتر کاهش یابد و یک دیپلماسی انقلابی با کنارگذاری و نابودی جریان غرب‌گرایی برقرار شود. در همین بیانیه، عربستان سعودی و کویت به خاطر دراختیار قراردادن فضای هوایی خود برای بمباران جزیره خارک توسط هواپیماهای عراقی به شدت محکوم شدند.^{۱۰} دفتر تحکیم در بیانیه مفصل سیزدهم آبان ۱۳۶۵ نیز موضع آمریکا در بی‌اثر کردن جنگ تحمیلی را تفسیح کرد و جنگ را مساله اصلی کشور دانست. در این بیانیه، با اشاره به تلفیق مساله آمریکا و جنگ و اهمیت جغرافیایی و مالی رژیمهای حامی صدام در مساله جنگ، شعار ضد ارتجاع عرب و در رأس آن عربستان و کویت به خاطر تلاش برای ایجاد «جبهه عرب» در مقابل «جبهه فارس» مطرح شد.

دفتر تحکیم در ششمین سال تهاجم رژیم عراق به انقلاب اسلامی، تامین تسلیحات عراق از سوی دولتهای شوروی، فرانسه با پول کشورهای منطقه به ویژه شورای همکاری خلیج فارس را به شدت محکوم کرد. دفتر تحکیم تشکیل شورای همکاری خلیج فارس را جزء اصول سیاست امنیت خارجی آمریکا برای حفظ دولتهای وابسته منطقه از طریق مقابله با حرکات انفلابی توده‌های مسلمان متمایل به انقلاب اسلامی دانست و اعلام کرد این شورا تاکنون حتی یک لحظه در حمایت از صدام کوتاهی نکرده است.

دفتر تحکیم در تظاهرات سالروز سیزدهم آبان ۱۳۶۵ نیز با انتشار قطعنامه‌ای، دولتهای عربستان و کویت را شریک جنایت جنگی صدام دانست و از این دولتها خواست فضای زمینی، دریایی و هوایی خود را بر روی ماشین جنگی صدام ببندند و به آنها هشدار داد که باید بدانند «صدام رفتنی است و نه آنها و نه آمریکا و نه هیچ قدرت دیگری نمی‌تواند صدام را نجات دهد، لذا می‌بایست با قطع کمکهای مالی، سیاسی و تبلیغی خود، بیش از این صدام را یاری نکنند.» در این قطعنامه بر ادامه دفاع مقدس تا سرنگونی رژیم عراق تاکید گردید و به آل صباح و آل سعود هشدار داده شد که «در صورت ادامه همکاری‌ها و کمکهای اقتصادی و نظامی با آنها به جرم شرکت در کشتارهای جلا داد بغداد با گلوله سربی مقابله خواهد شد.» دفتر تحکیم مسئولین کشور را به اتخاذ مواضع قاطع و انقلابی و پرهیز از مدارای سیاسی و پند و اندرز و احتیاط محترمانه و مذاکره دعوت

کرد و افزود که رژیمهای منطقه زبان زور را بهتر از زبان دیگری می‌فهمند. دفتر تحکیم همچنین از وزارت امور خارجه خواست مواضع خود را در قبال همپیمانان آمریکا (انگلیس، آلمان، فرانسه و ژاپن) مبنی بر منع گسترش روابط اقتصادی و سیاسی با دول امپریالیستی مشخص کند و از گسترش روابط با آنها بپرهیزد.^{۱۱}

در همین سال (۱۳۶۵) دفتر تحکیم وحدت به مناسبت هفته وحدت بیانیه‌ای انتشار داد و در آن از قریب‌الوقوع بودن استقرار جمهوری اسلامی در عراق خبر داد و از مسئولین جمهوری اسلامی خواست در مقابل سیاست فربکارانه آمریکا برای برقراری رابطه با ایران از موضع قدرت و آتشین برخورد کنند.

با تشکیل سپاه محمد(ص) در زمستان ۱۳۶۵ دفتر تحکیم آمادگی خود را برای شرکت در این سپاه اعلام داشت و اظهار امیدواری کرد که سپاه محمد(ص) طومار رژیم بعثی عراق را در هم بپیچد. این دفتر، شکست سفر مک فارلین به تهران برای برقراری رابطه سیاسی با ایران را نقطه عطفی در تاریخ انقلاب اسلامی دانست و تاکید کرد «ملت ایران رابطه با آمریکا را نخواهد پذیرفت»^{۱۲}

در بهمن‌ماه ۱۳۶۵، به دنبال اعلام مواضع نماینده شوروی در سازمان ملل که محکومیت ضمنی تداوم جنگ از سوی ایران را دربرداشت، دفتر تحکیم وحدت اطلاعیه‌ای انتشار داد که در آن مواضع شوروی در قبال جنگ عراق علیه ایران به شدت محکوم گردیده و این کشور به تلاش برای بقای رژیم عراق متهم شد. این اطلاعیه با همسودانستن مواضع شوروی با آمریکا، فرانسه و انگلستان تاکید کرده بود: «امروز هر گلوله‌ای که به سینه ارتشی، سپاهی و بسیجی ما فرو می‌رود و هر بمب و موشکی که بر سر زن و مرد و کودکی فرود می‌آید، نام شوروی را در کنار آمریکا دارد»^{۱۳}

به دنبال بمباران دانشگاه تبریز در دی‌ماه ۱۳۶۵ و کشته شدن جمعی از دانشجویان، دفتر تحکیم وحدت ضمن محکوم کردن این گونه حملات، بر عزم راسخ دانشجویان برای تداوم مبارزه تا سقوط صدام تاکید و اعلام کرد دانشجویان مسلمان با خدا و شهدا پیمان بسته‌اند در راه حذف صدام و حزب بعث گام بردارند.^{۱۴}

با آغاز سال ۱۳۶۶ و ورود ناوگانه‌های نظامی آمریکا و شوروی به خلیج فارس، دفتر تحکیم وحدت با اعلام آمادگی برای مقابله با حضور ناوگانه‌های آمریکا و شوروی در خلیج فارس و تاکید بر ادامه جنگ تا سرنگونی رژیم صدام به برپایی تظاهرات دانشجویی سراسری دست زد. دفتر تحکیم حضور ناوگانه‌ها در خلیج فارس را بخشی از توطئه جهانی دانست که برای جلوگیری از پیروزی ایران در جنگ طراحی شده است و نقطه آغاز آن را تصویب قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت دانست. به درخواست دفتر تحکیم، تظاهرات دانشجویی گسترده‌ای در هفدهم خرداد ۱۳۶۶ در سراسر کشور برگزار شد. در تهران دانشجویان به سوی نمایندگی سازمان ملل راهپیمایی کردند و به شورای امنیت سازمان ملل هشدار دادند «ملت ایران جز به سقوط صدام و حزب بعث» رضایت نخواهد داد. در این اجتماع، دانشجویان، سازمان ملل را به خاطر

اتخاذ سیاستهای بی طرفانه و علیه جمهوری اسلامی ایران محکوم کردند. در قطعنامه دفتر تحکیم در این تظاهرات تاکید شد حیات اسلام در گرو پیروزی جنگ می‌باشد و بر ادامه جنگ تا پیروزی تاکید شد و آمادگی دانشجویان جهت اعزام سراسری به جبهه در اول مردادماه را اعلام کرد و از افشار مختلف مردم، به خصوص دانش‌آموزان و دانشجویان، خواسته شد به شرکت گسترده‌تر در جبهه‌های جنگ اقدام کنند. در این قطعنامه، همچنین دانشجویان آمادگی خود را برای انجام عملیات شهادت طلبانه و افتخاری علیه ناوگانه‌های آمریکایی اعلام کردند. در قطعنامه تصریح شد شوروی در دام سیاست آمریکا در خلیج فارس افتاده است و از مسکو خواسته شد حمایت خود را از صدام قطع کند. در غیر این صورت تخصیص شدید بین امت اسلامی و شوروی برقرار خواهد شد. در این قطعنامه، تصمیمات سازمان ملل به خاطر حمایت از عراق فاقد مشروعیت تلقی گردید و به شورای امنیت هشدار داده شد «راه حل جنگ، در سقوط تمام و کمال رژیم بعثی می‌باشد.» دفتر تحکیم حمایت کویت و کشورهای منطقه از عراق را محکوم کرد و شدیداً به آنها در خصوص عواقب این حمایت‌ها هشدار داد.

در نشست سالانه دفتر در مهرماه ۱۳۶۶، تصویب شد که کمیسیونی تحت عنوان «جنگ» به کمیسیونهای دفتر در اساسنامه اضافه شود. شرح وظایف این کمیسیون نیز تصویب شد. نام دفتر هم به اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور تغییر یافت.^{۱۵}

دفتر تحکیم وحدت در قطعنامه راهپیمایی دانشجویان دانشگاههای تهران که جهت تاکید بر حمایت همه‌جانبه خط امام در بیست و سوم بهمن ۱۳۶۶ منتشر شد، پیروزی ملت ایران در جنگ تحمیلی را در گرو اجرای خط امام دانست و به نقل از امام تاکید کرد که باید به «منظور نیل به پیروزی در جنگ، کلیه امکانات بالقوه و بالفعل کشور بسیج و سازماندهی گردد» با تشدید جنگ شهرها و موشک‌باران تهران توسط عراق، دفتر تحکیم وحدت با صدور اطلاعیه‌ای از مردم برای برگزاری راهپیمایی عمومی علیه «سیاست ضد خلقی شوروی» و قراردادن موشکهای دوربرد آن کشور در اختیار رژیم عراق دعوت کرد. در این اطلاعیه اعلام شد: دولت شوروی در این جنگ ثابت کرد که دولتی ضد خلق و همسو با اهداف امپریالیستی امریکاست و... رژیم عراق را به اهداف موشکهای دوربرد تجهیز کرده است. «بلاشک هر موشکی که از سکوها عراقی پرتاب می‌شود سیاست ضد خلقی دولت شوروی و نظام سرمایه‌داری جهان را تواما با خود حمل می‌کند.» در این اطلاعیه نیز تاکید شد که «پایان جنگ جز با رفتن صدام و حزب بعثی عراق امکان پذیر نیست و هرگونه اعمال فشار مانند جنگ شهرها و یا قطعنامه تحريم تسليحاتی علیه ایران به هیچ وجه نخواهد توانست عزم توده‌های کشور را در تداوم جنگ سست نماید»

در پی حملات آمریکا به سکوها نفتی ایران در خلیج فارس و انهدام آنها، دفتر تحکیم وحدت با صدور

دولت شوروی در این جنگ ثابت کرد که دولتی همسو با اهداف امپریالیستی امریکاست چرا که رژیم عراق را به موشکهای دوربرد تجهیز می نمود. در همین خصوص دفتر تحکیم وحدت در بیانیه ای چنین موضعگیری نمود: «بلاشک هر موشکی که از سکوهای عراق پرتاب می شود، سیاست ضد خلقی دولت شوروی و نظام سرمایه داری جهان را تواما با خود حمل می کند.»

بیانیه ای در چهارم اردیبهشت سال ۱۳۶۷ با اعلام این که امریکا ریشه تمامی مقاومت های اسلامی منطقه را در تداوم انقلاب و پیروزی جنگ برای ایران دانسته است. از حرکت هماهنگ و حساب شده امریکا با حساب نظر روسیه و دول اروپایی و کشورهای منطقه برای جلوگیری از این پیروزی خبر داد. در این اطلاعیه بار دیگر بر ادامه جنگ تا پیروزی قطعی و نهایی اسلام بر کفر تاکید شد و به مسئولین کشور هشدار داده شد تا این سخن امام که جنگ در راس امور است. راهنمای عمل نباشد و در ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جنگ نقش تعیین کننده اصلی را نداشته باشد و با مسائل جنگ به طور مقطعی و مرحله ای برخورد شود عوارض ناگواری در پی خواهد داشت. دفتر تحکیم درخواست کرد: «باید تمامی قوا و امکانات در بسیج عمومی و هماهنگ، چه در جبهه داخلی و چه در جبهه جنگ به کار گرفته شود تا جنگ را از حالت فرسایشی - که خواست دشمن است - به یک جنگ پیروز و همراه با نابودی صدام تبدیل نماییم. این باور که جنگ با عراق آخرین خاکریز است. تصویری نادرست است و ملت باید خود را برای یک نبرد دائمی با امریکا آماده سازد.» در نوزدهم اردیبهشت ۱۳۶۷، با بروز تحولات جدید در

جنگ و بازپس گیری مناطق آزاد شده - به ویژه فاو - توسط عراق. دفتر تحکیم وحدت با صدور بیانیه شماره یک خود با تاکید بر ضرورت جنگ همه جانبه یکی از شاخص ترین ویژگی های خط امام و اسلام ناب محمدی را «اعتقاد و التزام عملی به اصلی بودن مساله جنگ تحمیلی و تداوم قاطعانه آن تا حصول پیروزی نهایی و تحقق شرایط حقه انقلاب اسلامی» دانست و استقبال از درگیری همه جانبه و تمام عیار با ابرقدرتها را در گرو پذیرش تمامی مخاطرات اجتناب ناپذیر اعلام کرد. در این بیانیه بقای کشور و نظام اسلامی و سرنوشت همه مبارزین و مستضعفین در گرو تداوم پیروزمندانگی جنگ تحمیلی قلمداد شد. در بیانیه با اشاره به دخالت امریکا در جنگ به منظور تغییر معادله جنگ به نفع عراق. از تشدید جنگ شهرها، موشک باران مناطق مسکونی و کاربرد سلاح های شیمیایی به عنوان «سرآغاز فصل جدیدی از اعمال فشار استکبار تا تحمیل صلح و سازش به انقلاب اسلامی» یاد شد. تحکیم وحدت ابراز عقیده کرد: «گسترش ابعاد مقاومت و جنگ همه جانبه باید از موضع نهاجمی و شور انقلابی و نه از موضع انفعال و ضعف» باشد و با اشاره به تجربه هفت سال جنگ تاکید کرد «جنگ و جهاد خود مجموعه ای از عملیات نظامی.

فرهنگی، اقتصادی و سیاست‌های داخلی و خارجی است و باید در جهت ایجاد یکسانی و هماهنگی جغرافیایی جبهه و پشت جبهه - به‌ویژه در برنامه‌ریزی‌های داخلی و خارجی - بر محور تکامل مراحل پیروزمند جنگ به‌عنوان یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر تکیه کرد.»

در دوم خرداد ۱۳۶۷، به مناسبت سالگرد فتح حرم‌شهر، دفتر تحکیم وحدت دومین بیانیه خود را منتشر کرد و در آن به علل توفیقات ایران در جنگ از پنجم مهرماه ۱۳۶۰ (شروع عملیات نام‌الانمه) تا بیست‌وسوم تیرماه ۱۳۶۱ (پایان عملیات بیت‌المقدس و آزادسازی خرمشهر) را بیان کرد. مهمترین دلایل برشمرده‌شده در آنجا، عبارتند از: پایان درگیری‌های سیاسی و تکوین وحدت و انسجام نظام و دولتمردان و نهایتاً جامعه به دنبال عزل بنی‌صدر، وحدت سپاه و ارتش، حضور گسترده نیروهای مردمی در جنگ و قرار گرفتن سیاست خارجی در خدمت جنگ. در این بیانیه، پیروزی در جنگ مستلزم تغییرات بنیادین در سیستم اداره کشور و جایگزینی سیستمی متناسب با پویایی و تحرک نظامی، سیاسی و اقتصادی جهت دستیابی به توان دفاعی و تهاجمی مستقل کشور می‌باشد.

با انتصاب آقای هاشمی رفسنجانی به فرماندهی کل قوا و نقیض اختیارات کامل به ایشان، دفتر تحکیم وحدت در چهاردهم خرداد ۱۳۶۷ با انتشار سومین بیانیه خود با عنوان «آغاز تغییر عمده ساختاری در مرحله سوم جنگ توسط رهبر کبیر انقلاب اسلامی» این انتساب را «سراغاز تغییرات عمده در ساختار مدیریت و سازمان رزم کشور» دانست و این تغییر را به مثابه ایجاد «زمینه لازم جهت تحقق جنگ همه‌جانبه و ورود یکپارچه کشور به مرحله چهارم جنگ» اعلام کرد. در این بیانیه، اصلی‌ترین وظیفه فرماندهی قوای مسلح و ستاد کل فرماندهی ترسیم دورنما و تدوین استراتژی کلی کشور می‌باشد. در بیانیه با اشاره به تکوین ندرجی توطئه‌های همه‌جانبه برای تحمیل قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل به جمهوری اسلامی ایران، جنگ همه‌جانبه پاسخی علیه این توطئه‌ها دانسته شد. و درباره آن آمده است: جنگ همه‌جانبه یعنی طراحی سیستم و نظامی که امر جنگ در راس امور و مساله اصلی آن باشد. استفاده از فضا و شرایط مناسب جنگی در حل معضلات اساسی کشور، تدوین استراتژی کلی کشور بر مبنای اصالت تداوم مبارزه و راه‌حل نظامی جنگ به مثابه متکاملترین شکل آن. بسیج کلیه نیروها و امکانات بخش‌های دولتی و خصوصی، قطع امید از جهان‌خواران و تکیه بر توده‌های میلیونی، تحقق عینی و واقعی ارتش بیست‌میلیونی و تهاجمی بی‌وقفه و سیصد و شصت و پنج روزه به دشمن در تمام جبهه‌ها، تقسیم عادلانه کمبودها و تدوین استراتژی روشن اقتصادی، تمرکز تمامی امکانات و نیروها جهت حل اساسی مشکل سلاح، نان و دارو در جنگ، آماده‌سازی ملی کشور جهت پذیرش خطرات آن و درگیری تمام عیار با آمریکا، توسعه اقتصادی کشور را نظامی نموده است.

به دنبال عملیات بیت‌المقدس، دفتر تحکیم در بیست‌وچهارم خرداد ۱۳۶۷ اطلاعیه‌ای صادر کرد و با اشاره به این عملیات، آن را طبعیه و آغاز مرحله نوین جنگ برای سقوط قطعی رژیم حاکم بر عراق و تحقق شرایط حقه جمهوری اسلامی در دفاع مقدس اعلام کرد. در این اطلاعیه، تلاش جهت تحقق شرایط ایران از طریق مذاکره با قدرتهای بزرگ و یا توسل به سازمانهای بین‌المللی بیهوده و عبث دانسته شده و تاکید گردیده است که اصالت دادن به راه‌حلهای سیاسی، اصولی و صحیح نخواهد بود. در این بیانیه تنها راه، بسیج توان مردم و آغاز تهاجمات بی‌وقفه و فراگیر اعلام گردید. در خرداد ۱۳۶۷ نیز دفتر تحکیم وحدت با صدور بیانیه‌ای برای تحقق شعار جنگ همه‌جانبه و تمام عیار، ترسیم دقیق استراتژی نظامی - سیاسی و ایجاد تغییرات بنیادین در سیستم اداره کشور را برای تداوم پیروزمندانه جنگ ضروری دانست. در این بیانیه ضمن تقسیم‌بندی روند جنگ از آغاز تاکنون به سه مرحله تهاجم عراق، پیروزیهای بزرگ ایران و مرحله فرازونشیب جنگ، «تحقق شرایط حقه جمهوری اسلامی در جنگ تحمیلی، مستلزم دستیابی به عوامل تعیین‌کننده نظامی و سیاسی و گزینش و ترسیم استراتژی کلی کشور جهت حصول پیروزی قاطع نظامی در جنگ تحمیلی و جهاد مقدس اسلامی» اعلام شد. دفتر تحکیم به مسئولین تاکید کرد که آغاز مرحله چهارم جنگ - یعنی به‌راه‌انداختن جنگ همه‌جانبه‌ای که مرحله شکست قطعی دشمن و تحقق پیروزیهای نهایی و احقاق حقوق حقه جمهوری اسلامی در جنگ تحمیلی است - مستلزم ایجاد تغییرات بنیادین در سیستم فعلی اداره کشور و جایگزینی سیستمی متناسب با پویایی و تحرک نظامی، سیاسی و اقتصادی این مرحله، جهت دستیابی به توان دفاعی و تهاجمی مستقل کشور می‌باشد. این تحول جز با ترسیم دقیق استراتژی کلی نظامی، سیاسی، اقتصادی در راستای تداوم پیروزمندانه جنگ و حرکت به سمت تحقق شعار اصول جنگ همه‌جانبه با تهاجم فراگیر و دستیابی به ضمانتهای لازم جهت تعادل این سیستم مطلوب و هماهنگی آن با آرمانهای متعادل انقلاب اسلامی، به وقوع نخواهد پیوست. دفتر تحکیم از مردم خواست برای حصول به پیروزی در جنگ همه‌جانبه، آمادگی خود را در تمام وجوه حفظ کنند و برای تحقق این سخن امام که «تب جنگ در کشور ما جز به سقوط صدام فرو نخواهد نشست» همه توان خود را سازمان داده و نظارت خویش را بر تحقق جنگ همه‌جانبه اعمال نمایند.

در سیزدهم تیر ۱۳۶۷ نیز دفتر تحکیم با انتشار بیانیه‌ای بار دیگر بر جنگ همه‌جانبه تاکید کرد و با اشاره به اقدامات امریکا علیه جمهوری اسلامی ایران، با تاکید بر این که جنگ فقط در جبهه‌های مرزی جریان ندارد بلکه در جبهه‌های اقتصادی، سیاسی و دیپلماتی و تبلیغاتی هم جریان دارد، اعلام کرد: «به منظور دستیابی به پیروزی قاطع نظامی و برای تحقق جنگ همه‌جانبه و نبرد فراگیر، باید نظام لشکری و کشوری را بر اساس برنامه‌های مشخص به کار گیریم و پایه‌های نبردی بی‌امان

و بی‌وقفه و درازمدت را پی‌ریزی نماییم» دفتر تحکیم، پیروزی در جبهه‌های نبرد و روبرویی با استکبار را در گروه سهم‌بودن کلیه امکانات مادی و اقتصادی کشور و سهم‌بودن افشار گوناگون ملت و ترسیم و تعیین استراتژی کلی جنگ همه‌جانبه میسر می‌دانست.

با پذیرش قطعنامه ۵۹۸، دفتر تحکیم وحدت با انتشار بیانیه‌هایی به مناسبت آغاز سال نو ۱۳۶۸، به تشریح علل وقوع این حادثه پرداخت و نوظنه‌های آمریکا و قدرتهای جهانی برای تحمیل صلح به ایران از یک طرف، وعده و وعید پنهان و با آشکار از طریق دبیرکل سازمان ملل از طرف دیگر و نیز ضعف روحی و خستگی برخی مسئولین از ادامه مبارزه، به‌خصوص تکیه بر محاسبات مادی موازنه قوا، کاهش توکل بر خدا، غفلت از نصرت خداوند بر بندگان، میل آنان به پذیرش قطعنامه و به‌سرانجام رساندن کار جنگ در پای میز مذاکره از جمله علل این مساله ذکر کرد. در این بیانیه با اشاره به تاکیدات مکرر امام (ره) بر ضرورت تداوم جنگ و پیروزی کارساز، اتفاق جبهه کفر و نیز سستی و تردید مسئولین در ادامه جنگ، از عوامل اصلی پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و قبول آتش‌بس و استقرار آن در جنگ ایران و عراق دانسته شده اند.^{۱۵}

پی‌نوشت‌ها

۱. ماهنامه بیان، «نشستی با اعضای شورای مرکزی دفتر تحکیم وحدت»، شماره ۱۲، مهر و آبان ۱۳۷۰، ص ۱۰، هاشمی رفسنجانی، عبور از بحران، کارنامه و خاطرات هاشمی رفسنجانی تهران، دفتر نشر معارف انقلاب، چ هشتم، ۱۳۷۸، ص ۳۵۱
۲. سیدمحسن صالح‌روایت دگرسی: بازخوانی گفتمان دفتر تحکیم وحدت در دو دهه گذشته (۱۳۸۰-۱۳۶۰)، قم، انتشارات وثوق، چ اول، ۱۳۸۰، ص ۵، معصومه ابتکار، تسخیر: اولین روایت مکتوب از درون سفارت تسخیرشده آمریکا در تهران، تهران، انتشارات اطلاعات، چ اول، ۱۳۷۹، ص ۳۳۷، مرکز مذاکره فرهنگی انقلاب اسلامی، صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای امام خمینی، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، چ ۹، اول، بهمن ۱۳۶۱، صص ۱۷۸ و ۱۸۶
۳. همشهری ماه، «سلام! آقای خونین‌ها»، شماره ۹، آذر ۱۳۸۰، ص ۱۲
۴. مرانامه دفتر تحکیم وحدت انجمنهای اسلامی دانشجویان دانشگاهها و سایر مراکز آموزش عالی کشور، تهران، انتشارات دفتر تحکیم وحدت، بی‌تا، صص ۱۳، ۱۴، ماهنامه سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بیان، صص ۱۴-۱۳، سیدمحسن صالح، همان، صص ۱۶۰-۱۵۶، جمعی از نویسندگان، آشنایی با گروه‌ها و جریانهای سیاسی، تهران، نشر کوثر، چ اول، بهمن ۱۳۷۹، صص ۱۳، ۱۸
۵. مهدی بازرگان، انقلاب در دو حرکت، تهران، نویسنده و ناشر مهندس مهدی بازرگان، ۱۳۶۲، صص ۱۰۶ و ۱۰۹
۶. ماهنامه بیان، همان، ص ۱۳
۷. دفتر تحکیم وحدت، نشریه وحدت، ش ۹، شهریور ۱۳۶۰، ص ۱ و ۱۶
۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۵۷/۷/۱۲، ص ۲
۹. نشریه خبرگزاری جمهوری اسلامی، ش ۲۲، صص ۲۰، ۲۲
۱۰. بیانیه دفتر تحکیم وحدت ۱۳۶۵/۸/۱۲، روزنامه ایران، ۱۳۶۵/۸/۱۴، ص ۲، روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۸/۱۴
۱۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۱۰/۹
۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۱۰/۲۵، ص ۲
۱۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۱۰/۳۰، ص ۵
۱۴. ایمن اسلامی دانشجویان دانشگاه تهران، ص ۱۸
۱۵. بیانیه تفصیلی اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان سراسر کشور، به مناسبت آغاز سال نو ۱۳۶۸، ۱۳۶۸/۱/۷، ص ۲ و ۱